

РИНКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ

УДК [339.13.021:667.6] (477)

**Ніна МЕРЕЖКО,
Раїса ДОМНІЧЕНКО**

РИНОК ЛАКОФАРБОВИХ МАТЕРІАЛІВ В УКРАЇНІ

Проаналізовано структуру та динаміку розвитку ринку лакофарбових матеріалів України протягом 2003–2010 рр. Представлено основних українських товаровиробників. Визначено співвідношення експорту та імпорту продукції на ринку ЛФМ. Виявлено проблеми вітчизняних виробників лакофарбових матеріалів.

Лакофарбова промисловість є одним із найважливіших секторів хімічного виробництва України, а сфера використання продукції дуже широка – від будівництва до захисту та декоративного оздоблення різноманітних виробів із металу, деревини та пластмас. Висока динамічність і мобільність ринку виробництва й споживання лакофарбових матеріалів (ЛФМ), наявність значної кількості виробників зумовлюють певну складність щодо отримання інформації, відстеження тенденцій розвитку й аналізу.

Мета статті – аналіз сучасного стану ринку лакофарбової продукції України в розрізі світових тенденцій.

У докризовий період вітчизняний ринок ЛФМ був найбільш привабливим як у сегменті промислової, так і в сегменті будівельно-декоративної продукції. Щорічний приріст виробництва лакофарбових товарів оцінювався на рівні 10–15 %. За результатами 2002–2008 рр., темпи приросту становили понад 50 % [1; 2]. Статистика виробництва ЛФМ в умовах кризи підтвердила прогнози експертів щодо зменшення темпів росту в галузі. За підсумками 2010 р., скорочення обсягів виробництва лакофарбової продукції, порівняно з 2009 р., становило 0.7, а до 2008 – 22.5 % [3].

Динаміку виробництва ЛФМ в Україні за останні вісім років наведено на *рис. 1 і 2*.

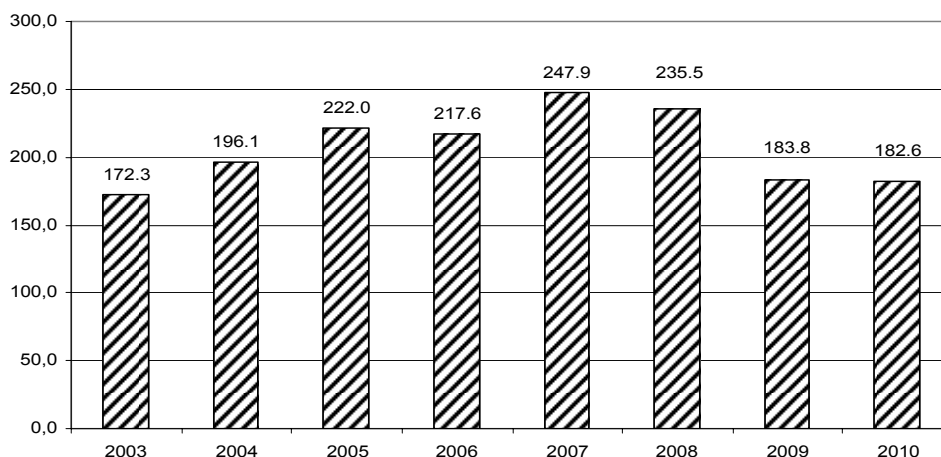

Рис. 1. Динаміка виробництва лакофарбових матеріалів в Україні в 2003–2010 рр., тис. т [3]

У 2010 р. виробництво ЛФМ знизилося, порівняно з докризовим 2007 р., на 35.8 %. У січні – червні 2011 р. також спостерігається падіння виробництва на 0.3 % (92.6 тис. т проти 92.9) [3].

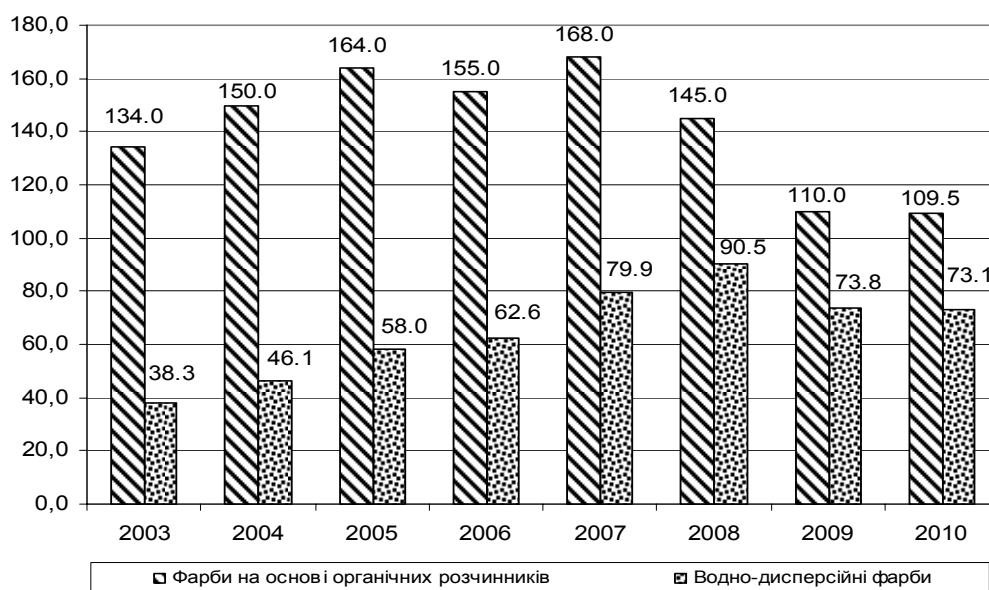

Рис. 2. Динаміка та структура виробництва лакофарбових матеріалів в Україні за видами в 2003–2010 рр., тис. т [3]

Щодо виробництва в Україні ЛФМ за видами дисперсного середовища, то простежується тенденція до зростання обсягів водно-дисперсійних фарб (їх частка сьогодні становить 40 %, а в 2003-му й 2006 рр. була відповідно 22 і 26 %). У країнах Європи водно-дисперсійні фарби займають 75–80 % ринку ЛФМ [4].

Важливим джерелом формування внутрішнього ринку є імпорт. За даними Державного комітету статистики України, загальний обсяг імпорту ЛФМ з 2004-го по 2008 р. зріс на 39.4 % (рис. 3). Із 2009 р.

спостерігається зменшення імпорту на 25.6 %, до 42.4 тис. т у 2010 р. Змінилася також і структура імпорту лакофарбової продукції за видами: частка водно-дисперсійних фарб у загальному обсязі імпорту в 2004 р. становила 43.8 %, у 2007 р. – 50.3 % [4].

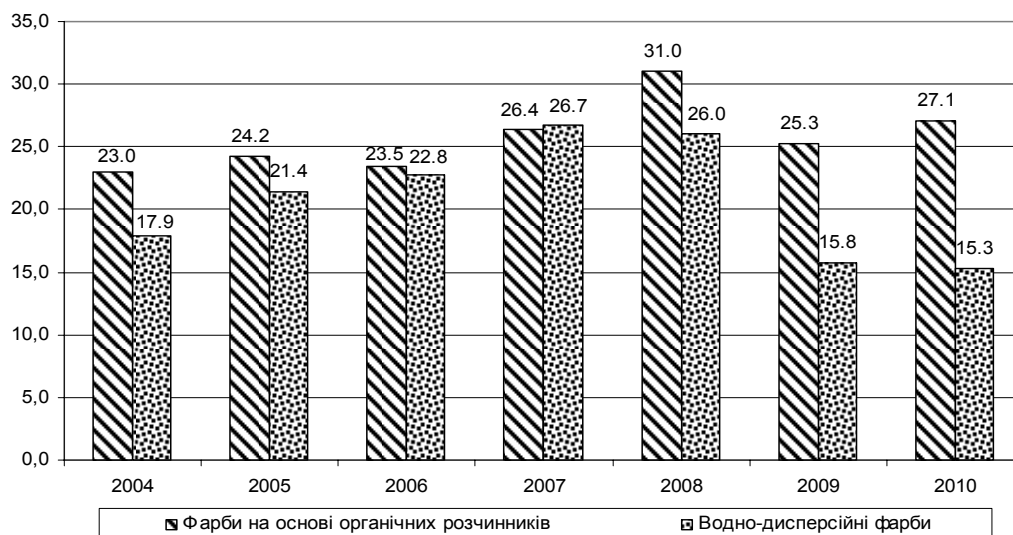

Рис. 3. Динаміка та структура імпорту в Україну лакофарбових матеріалів за видами в 2004–2010 рр. тис. т [5]

Експорт лакофарбової продукції становить 5 % загального ринку ЛФМ України, динаміку й структуру якого в 2004–2010 рр. наведено на рис. 4 [5].

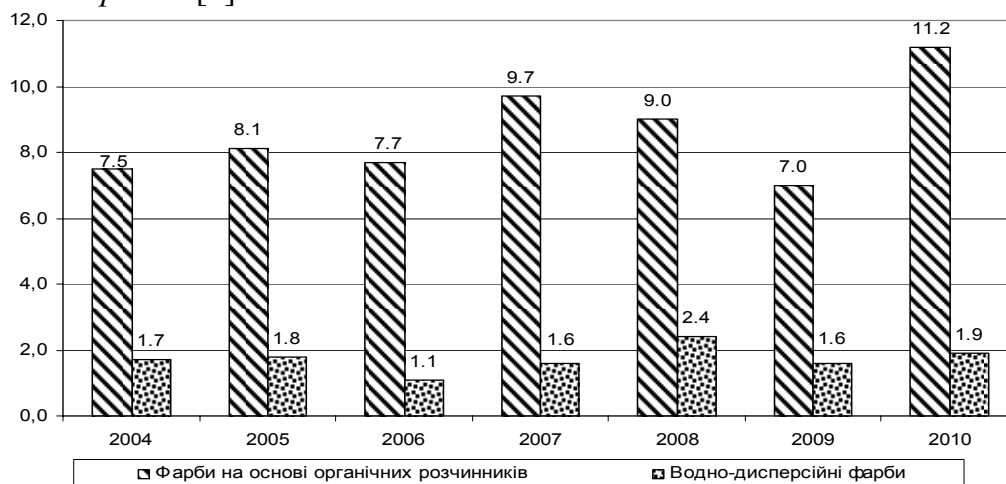

Рис. 4. Динаміка та структура експорту із України лакофарбових матеріалів за видами в 2004–2010 рр., тис. т [5]

Загальний обсяг експорту вітчизняної лакофарбової продукції з 2004-го по 2008 р. зріс на 23.9 %, а в 2009-му проти 2008 р. скоротився на 24.6 %. У 2010 р. спостерігається позитивна тенденція до збільшення експорту – на 52.3 % (порівняно з 2009 р.).

Динаміку пропозицій в сегменті водно-дисперсійних ЛФМ наведено в табл. 1.

**Місткість національного ринку водно-дисперсійних
лакофарбових матеріалів [3]**

Показник	Рік						
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Виробництво, тис. т, у т. ч.:	46.1	58.0	62.6	79.9	90.5	73.8	73.1
- імпорт	17.9	21.4	22.8	26.7	26.0	15.8	15.3
- експорт	1.7	1.8	1.1	1.6	2.4	1.6	1.9
Місткість сегмента ринку, тис. т	62.3	77.6	84.3	105.0	114.1	88.0	86.5
Частка вітчизняної продукції в структурі пропозицій, %	71.3	72.4	73.0	74.6	77.2	82.0	82.3
Частка імпортованої продукції в структурі пропозицій, %	28.7	27.6	27.0	25.4	22.8	18.0	17.7

Отже, частка імпорту в структурі пропозицій постійно знижується, і конкурентні позиції вітчизняного виробника ЛФМ зміцнюються.

Водно-дисперсійні фарби імпортуються з 16-ти країн світу. Частка імпорту в 2010 р. становила 17.7 % ринку цієї продукції загальною вартістю 32.2 млн доларів США при середній вартості матеріалів 2.10 долара США за кілограм. Структуру імпорту водно-дисперсійних ЛФМ за країнами-імпортерами наведено на *рис. 5*.

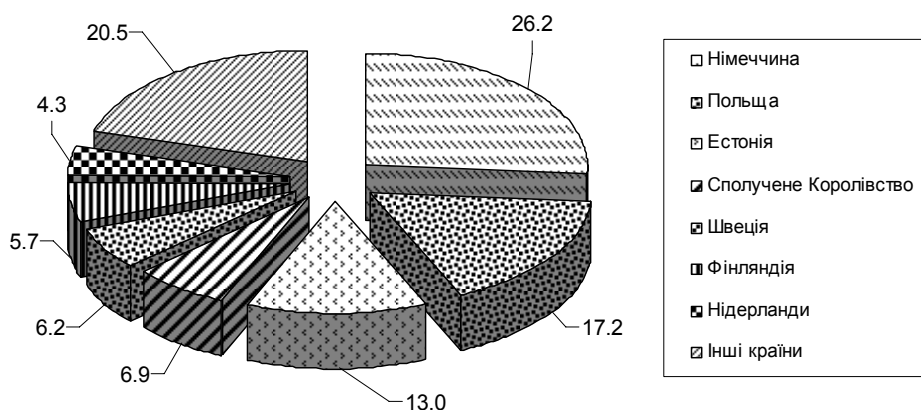

Рис. 5. Структура імпорту водно-дисперсійних ЛФМ у 2010 р., % [5]

Обсяги та вартість експортних поставок водно-дисперсійних ЛФМ були традиційно невеликі: 1.9 тис. т на суму 1.9 млн доларів США експортовано переважно до країн СНД (*рис. 6*): у сусідні країни вивозили дешеві матеріали (середня вартість – 0.99 долара США/кг) для використання в будівництві.

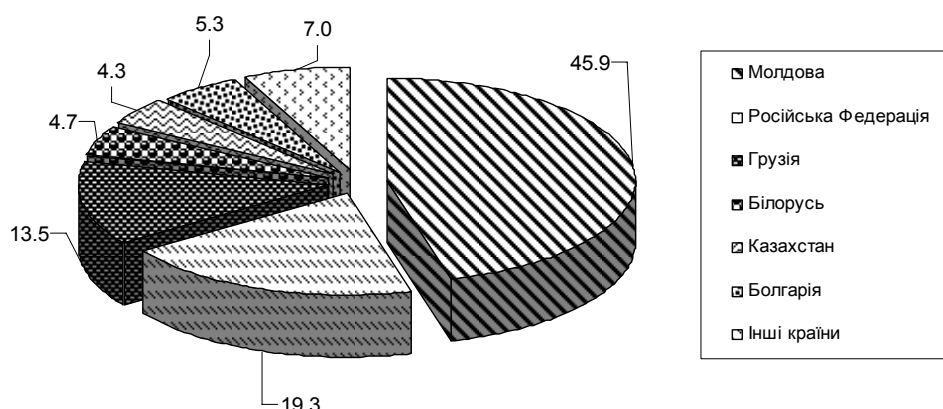

Рис. 6. Структура експорту водно-дисперсійних ЛФМ у 2010 р., % [5]

Місткість національного ринку лакофарбових матеріалів на основі органічних розчинників у період із 2004-го по 2010 р. коливалась: у 2005 р. зросла на 8.8 % порівняно з 2004 р., у 2006-му відбулося зниження на 5.2 %. У 2007 р. відмічено зростання на 8.1 %, а з 2008 р. постійне зниження – на 32.1 % у 2010 р. (порівняно з 2007 р.) (табл. 2).

Таблиця 2

Місткість національного ринку лакофарбових матеріалів на основі органічних розчинників [3]

Показник	Рік						
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Виробництво, тис. т, у т. ч.:	150.0	164.0	155.0	168.0	145.0	110.0	109.5
- імпорт	23.0	24.2	23.5	26.4	31.0	25.3	27.1
- експорт	7.5	8.1	7.7	9.7	9.0	7.0	11.2
Місткість сегмента ринку, тис. т	165.5	180.1	170.8	184.7	167.0	128.3	125.4
Частка вітчизняної продукції в структурі пропозицій, %	86.1	86.6	86.2	85.7	81.4	80.3	78.4
Частка імпортованої продукції в структурі пропозицій, %	13.9	13.4	13.8	14.3	18.6	19.7	21.6

У цьому сегменті ринку за підсумком 2010 р. значно вища частка імпортованих матеріалів – 21.6 %. ЛФМ на органічних розчинниках ввезено на 77.7 млн доларів США, тобто імпортовано продукцію переважно низького цінового сегменту, а також матеріали промислового призначення за середньою ціною 2.85 долара США/кг. Така низька вартість, на думку фахівців [6], пояснюється можливим штучним зниженням митної вартості лакофарбової продукції при імпорті з метою ухилення суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності від сплати

митних платежів у повному обсязі. До того ж має перевагу імпорту із країн ближнього зарубіжжя, який займає значну частку в загальному обсязі. Продукція лакофарбових матеріалів на основі органічних розчинників надходить до України з тридцяти країн світу. Структуру імпорту за географічним походженням наведено на *рис. 7*.

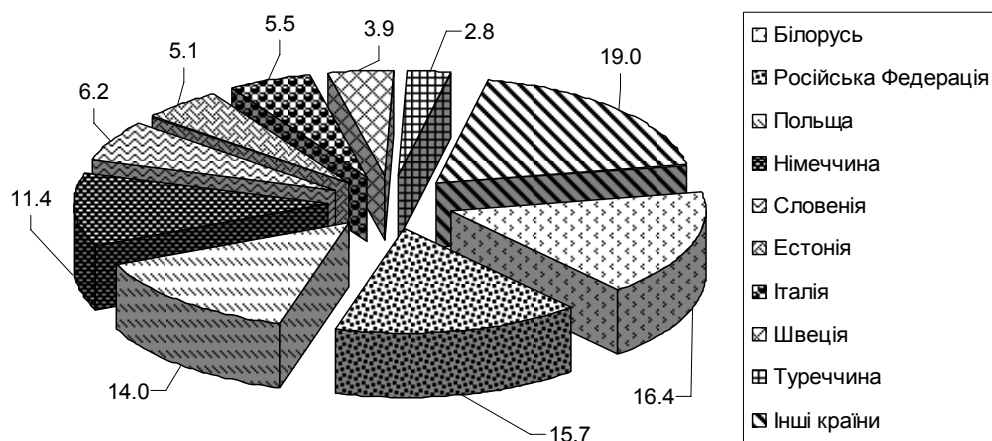

Рис. 7. Структура імпорту ЛФМ на основі органічних розчинників у 2010 р., % [5]

У регіональній структурі цього імпорту найбільшу частку займають Білорусь, Російська Федерація, Польща та Німеччина.

Загальний обсяг експорту з України лакофарбових матеріалів на основі органічних розчинників у 2010 р., порівняно з 2009 р., зріс на 60 % – із 7.0 до 11.2 тис. т. Експортувалися недорогі матеріали переважно до країн СНД. При загальній вартості експортних надходжень 15.0 млн доларів США середня ціна лакофарбових матеріалів становила 1.33 долара США/кг (*рис. 8*).

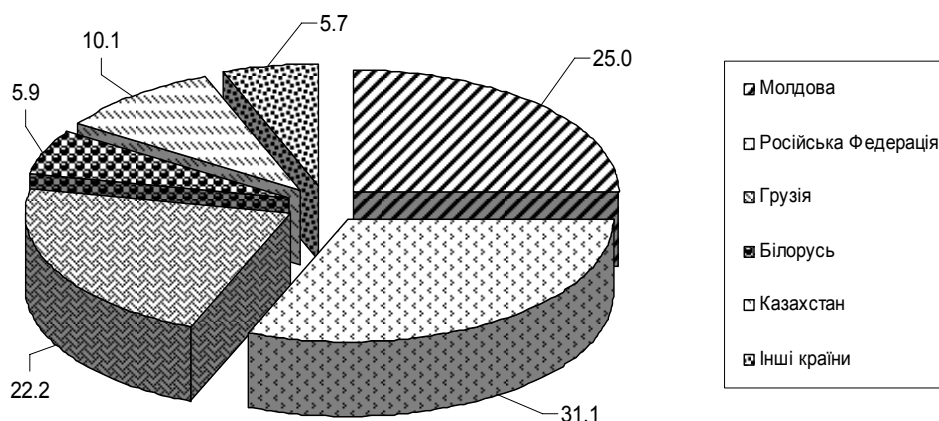

Рис. 8. Структура експорту ЛФМ на основі органічних розчинників у 2010 р., % [5]

У структурі експорту ЛФМ на основі органічних розчинників основна частка належить Російській Федерації, Молдові та Грузії.

Робота галузі в 2010 р. ускладнена дефіцитом і значним подорожчанням сировинних компонентів, що призвело до підвищення цін на готову продукцію. Проте зростаюча конкуренція на ринку ЛФМ виявилася стримуючим фактором: керівництво більшості підприємств вирішило не підвищувати різко ціни, що знизило рентабельність виробництва та для деяких підприємств стало причиною скорочення обсягів виробництва та продажу. За різними оцінками, на сьогоднішній день в Україні нараховуються не більше семидесяти працюючих лакофарбових підприємств [2]. У період стагнації економіки процес витіснення малих підприємств проходить дуже інтенсивно, що позначилось і на деяких великих виробниках.

Понад 85 % офіційно встановленого загальнонаціонального виробництва водних ЛФМ у 2010 р. виготовили "Снежка Україна", українсько-німецьке СП "Мефферт Ганза Фарбен" (м. Дніпропетровськ), "Поліфарб", ТОВ "Тіккуріла", "ЗІП", "Капарол Дніпро", "Елакс". Лідируючі позиції в цьому сегменті зберегла компанія "Снежка Україна" з часткою внутрішнього виробництва понад 25 % [6].

Провідними виробниками ЛФМ на основі органічних розчинників за аналізований період були компанії "ЗІП" (м. Дніпродзержинськ), "Полісан", "Олейников", "Ролак", "Соврахім", "Елакс", "Аврора", "Імпульс", а лідируючі позиції займає "ЗІП", частка якого в секторальному виробництві в 2010 р. становила майже 24 % [6].

Як уже зазначалося, вітчизняний ринок ЛФМ важко назвати повністю сформованим, що є причиною багатьох проблем, які потребують вирішення. Однією з найактуальніших серед них виробники ЛФМ вважають нестабільність вітчизняного сировинного ринку. Непродумана митно-тарифна політика держави призвела до того, що значна частина місцевої сировини для виробництва ЛФМ вивозиться за межі України. А слабка конкуренція може призвести до монополізації сировинних ринків, що неминуче викличе зростання цін. Така ситуація змушує багатьох вітчизняних виробників розглядати можливість закупівлі сировини в закордонних постачальників.

Через посилення конкуренції багато лакофарбових підприємств розпочали упорядкування й оптимізацію традиційних схем збуту своєї продукції. Виробники більш виважено підходять до формування дилерських мереж, прагнуть скоротити збутовий ланцюжок: намагаються налагодити реалізацію продукції в різних регіонах на умовах ексклюзивного дилерства, відкривають фірмові роздрібні торгові підприємства.

Ринок лакофарбових матеріалів завжди був складним, але сьогодні конкуренція на ньому загострилася ще більше внаслідок фінан-

сової кризи, яка вдарила в першу чергу по галузях, пов'язаних з будівельним сектором. Криза в світовій економіці вносить свої корективи і може як прискорити всі ці процеси, так і уповільнити деякі з них, наприклад залучення інвестицій. Сьогодні важко робити будь-які прогнози щодо розвитку ринку лакофарбових матеріалів, тому що він залежить від багатьох зовнішніх факторів – стану світової економіки, цін на сировину, відродження будівельної галузі, купівельної спроможності населення тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Золотарьова О. Тенденції розвитку ринку лакофарбових матеріалів / О. Золотарьова // Товари і ринки. — 2010. — № 2. — С. 21—27.
2. Бойко Н. Цветной бизнес. / Н. Бойко // Строительство и реконструкция. — 2010. — № 8. — Режим доступа : <http://www.stroy-ua.net/obzory-rynkov/tsvetnoy-byznes.html>.
3. Державна служба статистики України. — Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Свидерский В. А. Состояние, структура и перспективы развития лакокрасочной промышленности в Украине / В. А. Свидерский, Т. А. Караваев // Лакокрасочные материалы и их применение. — 2010. — № 9. — С. 8—16.
5. Сумарний обсяг імпорту та експорту окремих підгруп товарів за окремими кодами УКТ ЗЕД. — Режим доступу : <http://www.kmy.g0v.ua/dmsu/control/cstat/fl l/showstat>.
6. Ковеня Т. В. Підсумки роботи хімічного комплексу України у 2010 році. Основні тенденції та прогнози розвитку галузі на 2011 рік / Т. В. Ковеня // Хімічна пром-сть України. — 2011. — № 2. — С. 5—7.

Стаття надійшла до редакції 28.09.2011.

Мережко Н., Домниченко Р. Рынок лакокрасочных материалов в Украине. Проанализированы структура и динамика развития рынка лакокрасочных материалов Украины в 2003–2010 гг. Представлены основные украинские товаропроизводители. Определены соотношения экспорта и импорта продукции на рынке ЛКМ. Выявлены проблемы отечественных производителей лакокрасочных материалов.

Merezhko N., Domnichenko R. Paints materials market of Ukraine. The structure and dynamics of the paints varnish market in Ukraine during 2003–2010 has been analyzed. The main domestic producers have been presented. The ratio of exports and imports in the market of paints and varnish products has been determined. The problems of domestic producers of paints and varnishes have been revealed.